

Egyének, közösségek és szervezeteik részvételi lehetőségei – jó kormányzás

Ajánlások a jó kormányzás témaköréhez a közösségek társadalmi részvételéről, a civil szervezetek, intézmények, állampolgárok lehetőségeiről az önkormányzati döntéshozatal befolyásolására

Kormányzati szektor

A jó kormányzás állami és nem állami szereplők együttműködésén alapuló összehangolt, közös javak előteremtésére irányuló egységes elvek és célok mentén végzett kollektív cselekvés. Döntéshozatali folyamat, amely arra irányul, hogy a közügyek és a magánszféra közötti érintkezést megteremtse, horizontális struktúrák mentén. Ebben a folyamatban konszenzust keresnek a különböző szereplők, egy együttműködési hálózat alakul ki, amelyben a civilek és az üzleti szféra is benne vannak.

Magyarországon mára az a látszat alakult ki, hogy túl sok az önkormányzat. Ezzel szemben mi azt gondoljuk, hogy nem az önkormányzatiság, hanem az önkormányzatisághoz kapcsolódó hivatali rendszer, bürokrácia, az állam sok. Kilencvenben egy lefojtott állapot után hirtelen mindenki nagyon szeretett volna önkormányozni, így az egész kicsi települések is önkormányzatokat akartak létrehozni, amibe majd belepustultak. Itt az ideje, hogy az önkormányzat, az önkormányzás, az önkormányzatiság eredeti tartalmát visszahozzuk a köztudatba. Meg kellene találni azt a csatornát, amelyben az embernek a kisebbségi léttel kapcsolatos önkormányzásra is, és az ebből való kilépésre, a helyi társadalomban való önkormányzásra is lehetősége van, azaz minden lehetséges dimenzióban mód van az önkormányzásra.

Az önkormányzatok annyi hatósági dologgal foglalkoznak Magyarországon, hogy az igazi céljuk, a közösségi élet szervezése háttérbe szorul, mert arra már nem marad se idő, se kapacitás. Az önkormányzatnak definíció szerint szinkronizáló szerepe van, de ezt nagyon ritkán tölti be. Az lenne a feladata, hogy megkeresse a különböző érdekeket, összehangolja, harmonizálja, szinkronizálja őket, ehelyett megcsinál dolgokat, és önálló akarata van.

Az önkormányzatiság feltételei

Az önkormányzatiság nem megy magától, és nem megy pusztán belső ambícióból. Feltételek kellene hozzá. Ezeket a feltételeket meg kell teremteni, hogy annak az embernek is, aki nem fizetett alkalmazottja egy civil szervezetnek, módja legyen civilként a dialógusra, a közös ügyekről való gondolkodásra. Ez jelentheti akár a munkaidejének részleges kiváltását, a közlekedtetését, stb.

Ugyanakkor túl sok a korporatista modell – testület, bizottság, fórum – ez van a hagyományainkban. Ezek is alkalmasak lehetnek bizonyos kérdésekben az érdekek egyeztetésére, de nagyon kevés szabályozott az, hogy a valódi részvétel feltételei kötelezően meglegyenek. Ha az emberek nem kapnak valódi részvételi lehetőséget – például időben vagy térben korlátozott a hozzáférésük – az demoralizáló, megerősíti az emberben, hogy neki semmi esélye nincs a beleszólásra és a kontrollra, egyfajta tanult tehetetlenséget eredményez. Fontos továbbá, hogy a már meglévő társadalmi részvételi formák használata során létrejövő eredmények tisztelete alaptételként bekerüljön az önkormányzatok viselkedési kódexébe, mert hasonlóképpen demoralizál, ha a közösen meghozott döntés eredményét a hatalom semmibe veszi.

Emellett teljes mértékben hiányoznak a közös gondolkodás kreatív, rugalmas lehetőségei.

A jó kormányzás egy komplex társadalmi program, amit nem lehet egyetlen törvénnyel, egy általános jó szabályozással megteremteni. Minden törvényben szerepelnie kell ennek a szempontnak, konkrétan lebontva a civil érdekképviselet lehetőségeit, azaz nem egy csatornát, hanem sok csatornát kellene megnyitni, amelyek mind ebbe az irányba hatnának.

Nem-kormányzati szektor

Miközben arra várunk, hogy a kormányzat hozzon létre a civil, állampolgári részvételhez alkalmas feltételrendszert, úgy tűnik, hogy a meglévő kereteket sem használjuk ki. Fontos lenne, hogy megpróbáljuk a meglévő kereteket kitölteni és feszegetni, de ez a képesség, az erre való hajlandóság hiányzik, ami felveti a civil szektor fejlesztésének és a demokráciának a formális és nem formális tanulásba való következetes bevezetésének szükségességét. A civil szektor identitásproblémáiból adódóan az együttműködésben nem tud stabil partnerszerepet betölteni a közhasznúság,

SZÖVETSEG a Közösségi Részvétel Fejlesztéséért

függetlenség, öntevékenység értékőrzőjeként, bemutatva az érdekérvényesítő, kritikai, kontrollszerepének határait.

Önkormányzatiság gyerekkortól kezdve

Nagyon komoly erőfeszítések kellene a teljes szocializációs rendszerben a formális és informális tanulásban a részvétel fontosságának megtanítására. Már az óvoda körül kellene elindítani azt a folyamatot, hogy a gyerek megtanulja, hogy az ő szava számít, hogy az ő szavára, szempontjaira számíthatnak, és ha van ilyen tapasztalata, hogy az ő érdekei is beépültek a közös gondolkodásba, akkor a továbbiakban máshogy fog viszonyulni a társadalmi részvételhez, az önkormányzatisághoz.

Az ajánlások összefoglalása

- A valódi önkormányzatsból kevés van ma a magyarországi közösségekben. A valódi önkormányzás lényege, hogy a civilek vegyenek részt az őket érintő fontos döntéshozatali folyamatokban. Ezt, mint kiemelkedően fontos értéket képviselje a kormányzat és a helyi önkormányzat, és ezt az értéket közvetítse a közösség tagjai felé.
- Az önkormányzatok az állampolgári részvétellel kapcsolatban ne csak a törvény betűjének betartását tartásuk fontosnak, hanem elsősorban a törvény szelleme legyen irányadó számukra. Teremtsék meg a valódi részvétel kereteit; legyenek kreatívak abban, ahogy a közösségben megteremtik a részvétel formáit, kereteit. Tegyük működésük elengedhetetlen és nagyon értékelt részévé az állampolgári részvételt, a közösség bevonását.
- A civilek is felelősek azért, hogy a közösségben, az adott kereteket kihasználva vegyenek részt az önkormányzásban, partnerei legyenek a választott testületeknek.
- A civil szektornak választ kell adnia a szektorokkal gyakorolt partnerszerepének céljait, módszereit, etikáját illetően, valamint elvárásait, normáit megfogalmazni a partnereivel szemben. A szektorfejlesztésnek ezen képességek megerősödése, szereptisztulása lenne a célja.
- Az oktatásban már a korai neveléstől kezdődően, az állampolgári részvétel legyen az elméleti és gyakorlati tananyag része, illetve az oktatási intézmények működésének alapja.